C/2024/6017

23.10.2024

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

Belastingkader voor entiteiten van de sociale economie

(initiatiefadvies)

(C/2024/6017)

Rapporteur: **Giuseppe GUERINI**

Adviseur	Samuel CORNELLA (van de rapporteur)
Besluit van de voltallige vergadering	18.1.2024
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde
Bevoegde afdeling	Economische en Monetaire Unie, Economische en Sociale Samenhang
Goedkeuring door de afdeling	27.6.2024
Goedkeuring door de voltallige vergadering	10.7.2024
Zitting nr.	589
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	199/0/4

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) benadrukt dat de belastingstelsels van de lidstaten de ontwikkeling van de sociale economie niet mogen belemmeren en is ingenomen met de doelstelling van de Europese Commissie om ondersteuning te verstrekken aan lidstaten door richtsnoeren te publiceren over toepasselijke fiscale kaders voor entiteiten van de sociale economie, op basis van beschikbare analyses en inbreng van de overheden van lidstaten en stakeholders uit de sociale economie.

1.2. Kennis van de benaderingen van andere lidstaten kan een belangrijk uitgangspunt zijn voor de verdieping en verbetering van het algemene belastingkader van entiteiten van de sociale economie op de interne markt.

1.3. Het EESC beseft dat het zeer lastig is om binnen de Raad de vereiste unanimiteit te bereiken en hoopt dat de verschillende benaderingen wat betreft de fiscale behandeling van entiteiten van de sociale economie in de toekomst meer op één lijn kunnen worden gebracht, met het oog op de consolidatie van de interne markt. Het dringt er dan ook op aan om verder te onderzoeken hoe het belastingkader voor de sociale economie in de EU in de toekomst kan worden geharmoniseerd.

1.4. Het EESC is met name voorstander van nationale belastingmaatregelen die een gedifferentieerde fiscale behandeling bieden voor winsten die worden geherïnvesteerd om statutaire doelstellingen na te streven of die worden toegevoegd aan de ondeelbare reserves van entiteiten van de sociale economie. Vaak kunnen deze reserves niet worden uitgekeerd aan de aandeelhouders, noch tijdens het bestaan van de onderneming, noch na de ontbinding ervan. Dergelijke geherïnvesteerde winsten of winsten die aan ondeelbare reserves worden overgedragen zijn fundamenteel om de kapitalisatie van entiteiten van de sociale economie te bevorderen.

1.5. Het EESC is ingenomen met het feit dat entiteiten van de sociale economie in sommige lidstaten onderworpen zijn aan specifieke btw-tarieven (5 % en 10 %) die verenigbaar zijn met het btw-regelgevingskader van de EU. Het moedigt de Europese Commissie en de lidstaten aan om de invoering van bijzondere btw-tarieven te overwegen voor activiteiten van algemeen nut die worden uitgevoerd door entiteiten van de sociale economie en voor sociale diensten, met name in sectoren als gezondheidszorg en sociale zorg voor ouderen, persoonlijke dienstverlening, langdurige zorg en onderwijs.

1.6. Het EESC merkt op dat moet worden overwogen een definitie van entiteit van de sociale economie op te nemen in de algemene groepsvrijstellingsverordening inzake staatssteun, en tegelijkertijd passende mechanismen te ontwikkelen om de financiering van entiteiten van de sociale economie vanuit fiscaal oogpunt vrij te stellen van de staatssteunregels.

1.7. Om distorsies en opportunistisch of ontwijkend gedrag te voorkomen, beveelt het EESC aan dat alle lidstaten beschikken over openbare, toegankelijke en transparante registers waarin entiteiten van de sociale economie die donaties ontvangen, zijn geregistreerd. Deze registers moeten de financiële balansen en missieverslagen bewaren, waarin duidelijk staat vermeld welke activiteiten van algemeen belang de entiteit zoal verricht dankzij donaties, voordelen of subsidies van de overheid of donaties van particulieren.

2. **Achtergrond**

2.1. In de mededeling "Bouwen aan een economie die werkt voor de mensen: een actieplan voor de sociale economie" worden de specifieke kenmerken van de sociale economie erkend en worden de verschillen tussen entiteiten van de sociale economie en traditionele ondernemingen toegelicht. Ook wordt erkend dat de sociale economie de sociale cohesie op de interne markt bevordert en het Europese economische systeem eerlijker maakt.

2.2. Zo staat in het actieplan dat "fiscaliteit een belangrijke beleidsmaatregel voor de sociale economie [is]. Slechts weinig landen hebben een specifiek en consequent fiscaal kader voor sociale ondernemingen ontwikkeld. Vaak zijn er stimulansen, gaande van vrijstellingen van bedrijfsbelastingen op ingehouden winsten tot btw-vrijstellingen of verlaagde tarieven, socialezekerheidskosten die zijn verlaagd of worden gedekt door subsidies, of belastingverminderingen voor particuliere en institutionele donoren."

2.3. In de mededeling wordt verder nog opgemerkt dat zelfs in lidstaten met specifieke fiscale maatregelen de toegang tot dergelijke stimulansen complex kan zijn, en dat de verschillende acties niet altijd goed op elkaar afgestemd zijn. Er staat: "De Commissie zal wederzijds leren stimuleren en begeleiding en ondersteuning aan lidstaten verstrekken door [...] richtsnoeren te publiceren over toepasselijke fiscale kaders voor entiteiten van de sociale economie, op basis van beschikbare analyse en inbreng van de overheden van lidstaten en belanghebbenden van de sociale economie".

2.4. In de daaropvolgende aanbeveling van de Raad van 27 november 2023 over de ontwikkeling van voorwaarden voor een kader voor de sociale economie staat: "Het belastingbeleid kan ook een belangrijke rol spelen bij het bevorderen van de sociale economie en het waarborgen dat entiteiten van de sociale economie het zich kunnen veroorloven om naast reguliere bedrijven te opereren, waardoor een rechtvaardiger ondernemingsklimaat wordt gecreëerd en tegelijkertijd wordt bijgedragen tot sociale inclusie en een betere toegang tot werk".

2.5. Deze aanbeveling gaat vergezeld van twee uitgebreide studies, getiteld "Relevant taxation frameworks for Social Economy Entities" ([1]) en "Non-discriminatory taxation of charitable organisations and their donors: principles drawn from EU case-law" ([2]) — respectievelijk over de verschillende fiscale regelingen van de lidstaten die van toepassing zijn op de sociale economie en over de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de EU inzake grensoverschrijdende donaties aan liefdadigheidsorganisaties.

2.6. Onlangs werd de "Routekaart van Luik voor de sociale economie in de EU" gepubliceerd, in de marge van de conferentie van Europese ministers bevoegd voor sociale economie die op 12 februari 2024 door het Belgische voorzitterschap van de Raad van de EU in Luik werd georganiseerd. Hierin worden de Commissie en de Raad onder meer opgeroepen "erover te waken dat de belastingstelsels de ontwikkeling van de sociale economie niet belemmeren en te beoordelen of de belastingstelsels de ontwikkeling ervan voldoende stimuleren". Met dit advies richt het zich tot de toekomstige Europese medewetgevers en de lidstaten, vanwege hun wetgevende bevoegdheid op belastinggebied, om hen te verzoeken deze voorstellen in de praktijk uit te voeren.

2.7. Het EESC erkent de definitie ([3]) van sociale economie in de aanbeveling van de Raad van 27 november 2023, die aansluit bij de definities van andere internationale instellingen, zoals: i) e resolutie over fatsoenlijk werk en de sociale en solidaire economie, aangenomen door de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO); ii) de aanbeveling van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO) over de sociale en solidaire economie en sociale innovatie; en iii) de resolutie van de Verenigde Naties (VN) over de bevordering van de sociale en solidaire economie voor duurzame ontwikkeling.

([1]) SWD(2023) 211 final.
([2]) SWD(2023) 212 final.
([3]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het voorstel voor een aanbeveling van de Raad over de ontwikkeling van voorwaarden voor een kader voor de sociale economie (PB C, C/2024/882, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/882/oj).

3. **Algemene en specifieke opmerkingen**

3.1. Er wordt al geruime tijd op gewezen dat het rechtskader voor entiteiten van de sociale economie op Europees niveau moet worden geharmoniseerd. Dit stond bijvoorbeeld al te lezen in de mededeling van de Commissie over "De ondernemingen van de sociale economie en de verwezenlijking van de Europese markt zonder grenzen", die dateert uit 1989 en waarnaar ook wordt verwezen in de studie van het EESC "Recente ontwikkeling in de sociale economie in de Europese Unie" uit 2016 ([4]).

3.2. In het licht hiervan is het belangrijk dat we beginnen na te denken over mogelijke manieren om het belastingkader dat van toepassing is op entiteiten van de sociale economie te harmoniseren, hoe lastig dit ook is. Effectieve erkenning van de diversiteit aan ondernemingsvormen draagt bij tot het scheppen van concurrentievoorwaarden die entiteiten van de sociale economie in staat stellen om op een gelijk speelveld te opereren met andere soorten ondernemingen. Hierbij moet rekening worden gehouden met de specifieke wettelijke verplichtingen en operationele regelingen waaraan de sociale economie moet voldoen, zoals het herinvesteren van overschotten om statutaire doeleinden na te streven, het plafonneren van de lonen, het uitvoeren van activiteiten van algemeen belang en zorgen voor een democratisch en participatief bestuur waarbij ook de stakeholders worden betrokken.

3.3. Dergelijke voorwaarden, die te vinden zijn in veel wetgevingsbesluiten die functies van algemeen belang en openbaar nut toekennen aan entiteiten van de sociale economie, houden ook verband met de belangrijke rol die deze entiteiten spelen bij het promoten van lokale gemeenschappen en bij de bevordering van democratie, vrij initiatief en burgerparticipatie.

3.4. In het onderhavige advies wordt de definitie van "sociale economie" gebruikt zoals die staat omschreven in de aanbeveling van de Raad van 27 november 2023, te weten "een verzameling privaatrechtelijke entiteiten die goederen en diensten leveren aan hun leden of aan de samenleving, dat bestaat uit ondernemingsvormen zoals coöperaties, onderlinge maatschappijen, verenigingen (met inbegrip van liefdadigheidsinstellingen), stichtingen of sociale ondernemingen, alsmede andere rechtsvormen die bij hun werkzaamheden de onderstaande kernbeginselen in acht nemen en kenmerken vertonen: i) mensen en sociale of milieudoeleinden krijgen voorrang boven winst; ii) alle winst of het grootste deel ervan en de overschotten worden opnieuw geïnvesteerd om hun sociale of milieudoeleinden verder na te streven en activiteiten te verrichten in het belang van hun leden/gebruikers (het "collectief belang") of de samenleving in het algemeen (het "algemeen belang"), en iii) het bestuur is democratisch of participatief". In algemene zin benadrukt het EESC dat de belastingstelsels van de lidstaten de ontwikkeling van de sociale economie niet mogen belemmeren, maar juist de voorwaarden moeten scheppen om ervoor te zorgen dat entiteiten van de sociale economie zich verder kunnen ontwikkelen en hun specifieke bijdrage kunnen leveren aan de totstandbrenging van een concurrerende sociale markteconomie in Europa, zoals bepaald in de oprichtingsverdragen.

3.5. In het licht van deze situatie is het EESC ingenomen met de doelstelling van de Europese Commissie om wederzijds leren te stimuleren en ondersteuning te verstrekken aan lidstaten door richtsnoeren te publiceren over toepasselijke fiscale kaders voor entiteiten van de sociale economie, op basis van beschikbare analyses en inbreng van de overheden van lidstaten en belanghebbenden van de sociale economie.

3.6. Het EESC merkt in dat verband op dat kennis van de benaderingen van andere lidstaten een belangrijk uitgangspunt kan zijn voor de verbetering van het algemene belastingkader van entiteiten van de sociale economie op de interne markt. Het EESC beseft dat het zeer lastig is om binnen de Raad de vereiste unanimiteit te bereiken, maar hoopt de fiscale behandeling van entiteiten van de sociale economie wordt verbeterd en geleidelijk wordt geharmoniseerd, met het oog op de consolidatie van de interne markt.

3.7. Uit de door de Commissie uitgevoerde inventarisatie van de belastingwetgeving van de lidstaten blijkt dat specifieke fiscale prikkels en een bepaalde fiscale behandeling worden toegepast op entiteiten van de sociale economie met betrekking tot: i) de inkomsten van de entiteit; ii) de winst die naar de reserve wordt overgeboekt; iii) indirecte belastingen zoals de btw. De versnippering op dit gebied wordt in belangrijke mate veroorzaakt door het feit dat sommige lidstaten de specifieke belastingregels baseren op de rechtsvorm van de entiteit, terwijl andere deze baseren op het soort verrichte activiteiten en nog weer andere op specifieke kenmerken van de onderneming of entiteit.

3.8. De fiscale behandeling van de sociale economie is een complexe aangelegenheid, zowel vanwege grote verschillen tussen nationale rechtskaders als vanwege het naast elkaar bestaan van verschillende contexten waarin belastingheffing van invloed is op entiteiten van de sociale economie. Hoewel er een duidelijk onderscheid is tussen de behandeling van entiteiten die volledig buiten de marktcontext opereren en entiteiten die wel in een economische context actief zijn, blijft het moeilijk om, onder meer voor fiscale doeleinden, regels vast te stellen voor een breed scala van entiteiten die op basis van bedrijfseconomische criteria werken en andere doelstellingen nastreven dan louter bedrijfswinst maar die in plaats daarvan sociale of milieudoelstellingen nastreven die zijn vastgelegd in de statuten van entiteiten van de sociale economie en die activiteiten verrichten in het belang van hun leden/gebruikers of in het algemeen belang. Dit is bijvoorbeeld het geval voor coöperaties, onderlinge maatschappijen, stichtingen en sociale ondernemingen.

([4]) https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-875-en-n.pdf.

3.9. Het EESC is met name voorstander van nationale belastingmaatregelen die een gedifferentieerde fiscale behandeling bieden voor overschotten die worden geherïnvesteerd om statutaire doelstellingen na te streven of die worden toegevoegd aan de ondeelbare reserves van entiteiten van de sociale economie. Vaak kunnen deze reserves niet worden uitgekeerd aan de aandeelhouders, noch tijdens het bestaan van de onderneming, noch na de ontbinding ervan. Dergelijke geherïnvesteerde middelen of middelen die aan ondeelbare reserves worden overgedragen zijn fundamenteel voor het bevorderen van de kapitalisatie van entiteiten van de sociale economie, die bij de toegang tot krediet vergelijkbare moeilijkheden ondervinden als kleine en middelgrote ondernemingen (kmo's) en die vanwege hun specifieke organisatievorm niet altijd toegang hebben tot de financiële markten.

3.10. Het EESC is ingenomen met het feit dat entiteiten van de sociale economie in sommige lidstaten onderworpen zijn aan gunstige btw-tarieven (5 % en 10 %) die verenigbaar zijn met het btw-regelgevingskader van de EU, en is voorstander van dergelijke maatregelen, met name in sectoren als sociale en gezondheidszorg voor ouderen, persoonlijke dienstverlening en langdurige zorg.

3.11. In eerdere adviezen ([5]) heeft het EESC erop gewezen dat bijzondere aandacht moet worden besteed aan het btw-stelsel voor sociale, onderwijs-, zorg- en gezondheidsactiviteiten, met name wanneer deze activiteiten worden uitgevoerd door entiteiten van de sociale economie.

3.12. Wat de btw-tarieven betreft, is het EESC van mening dat oplossingen die voorzien in een verlaagde of vereenvoudigde btw altijd de voorkeur verdienen boven vrijstellingen, met name wanneer de entiteiten actief zijn in een economisch relevante context. Er kunnen zich situaties voordoen waarin entiteiten van de sociale economie benadeeld worden: als de btw-vrijstelling wordt toegepast op activiteiten die worden uitgevoerd door gewone ondernemingen, hebben zij een concurrentievoordeel ten opzichte van entiteiten van de sociale economie die al hun activiteiten buiten het toepassingsgebied van de btw uitvoeren en de status van "eindverbruiker" hebben.

3.13. Andere vormen van ongelijke behandeling doen zich voor als de vergoedingen voor diensten op het gebied van zorg, gezondheid en onderwijs door lokale autoriteiten in rekening worden gebracht "inclusief btw". Dit is bijvoorbeeld het geval bij de btw die in Italië wordt geheven op sociale en gezondheidsdiensten die worden verleend door sociale coöperaties, die niet kunnen kiezen voor de vrijstellingsregeling, terwijl deze vrijstelling wel wordt toegekend aan gewone ondernemingen voor het deel van hun activiteiten dat betrekking heeft op gezondheidsdiensten. Zo kan eenzelfde dienst worden verricht door een sociale coöperatie ofwel door een gewone onderneming, maar brengt dit voor sociale coöperaties hogere kosten met zich mee omdat zij door het tariefstelsel voor diensten worden gedwongen om btw te betalen. Dit leidt niet alleen tot extra productiekosten, maar ook tot oneerlijke concurrentie ten gunste van de gewone ondernemingen die voor de vrijstellingsregeling kunnen kiezen.

3.14. Het EESC onderschrijft het nut van de belastingaftrek en fiscale prikkels die in de overgrote meerderheid van de lidstaten worden verleend aan personen die donaties doen aan entiteiten van de sociale economie, maar benadrukt dat er wel op moet worden toegezien dat dergelijke donaties en de desbetreffende prikkels daadwerkelijk ten goede komen aan entiteiten van de sociale economie die zich werkelijk bezighouden met activiteiten van algemeen belang, zodat mogelijke concurrentievervalsing wordt vermeden. Voor een goede uitoefening van deze toezichtactiviteiten is het van belang dat alle lidstaten beschikken over openbare, toegankelijke en transparante registers waarin entiteiten van de sociale economie die donaties ontvangen, zijn geregistreerd. Het is belangrijk dat deze registers de financiële balansen en missieverslagen bewaren, waarin duidelijk staat vermeld welke activiteiten van algemeen belang de entiteit zoal verricht dankzij donaties, voordelen of subsidies van de overheid of donaties van particulieren.

3.15. Het EESC wijst op het tekort aan fiscale prikkels om investeerders aan te moedigen financiële steun te verlenen aan entiteiten van de sociale economie. Het benadrukt in dat verband dat de ontwikkeling van dergelijke prikkels kan leiden tot een betere toegang tot financiële middelen voor entiteiten van de sociale economie.

3.16. Het EESC heeft er in eerdere adviezen ([6]) op gewezen dat gezondheids- en sociale diensten in de Europese staatssteunregels worden beschouwd als een subcategorie met autonome kenmerken binnen de bredere context van diensten van algemeen belang (DAEB), vanwege de specifieke kenmerken van deze diensten en hun specifieke doelstellingen, die vaak samenvallen met de doelstellingen van entiteiten van de sociale economie die deze diensten verlenen.

3.17. Om de goedkeuring van specifieke financieringsvormen voor de sociale economie mogelijk te maken, moet worden overwogen om in de algemene groepsvrijstellingsverordening inzake staatssteun een definitie van sociale onderneming op te nemen en passende mechanismen te ontwikkelen om de financiering van entiteiten van de sociale economie vrij te stellen van de staatssteunregels.

([5]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EU wat de btw-tarieven betreft (COM(2018) 20 final — 2018/0005(CNS)) en over het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG betreffende het gemeenschappelijke stelsel van belasting over de toegevoegde waarde wat betreft de bijzondere regeling voor kleine ondernemingen (COM(2018) 21 final — 2018/0006 (CNS)) en over het gewijzigd voorstel voor een verordening van de Raad tot wijziging van Verordening (EU) nr. 904/2010 wat betreft maatregelen ter versterking van de administratieve samenwerking op het gebied van de belasting over de toegevoegde waarde (COM(2017) 706 final — 2017/0248 (CNS)) en over het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG betreffende het gemeenschappelijk stelsel van belasting over de toegevoegde waarde wat betreft de verplichting tot inachtneming van een ondergrens voor het normale tarief (PB C 283 van 10.8.2018, blz. 35), en Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van Richtlijn 2006/112/EG wat betreft de invoering van de nadere technische maatregelen voor de werking van het definitieve btw-stelsel voor de belastingheffing in het handelsverkeer tussen de lidstaten (PB C 159 van 10.5.2019, blz. 38).

([6]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over staatssteunregels die van toepassing zijn op DAEB op het gebied van gezondheid en sociale diensten in een postpandemisch scenario. Gedachten en voorstellen naar aanleiding van de evaluatie van het wetgevingspakket van 2012 door de Commissie (PB C 323 van 26.8.2022, blz. 8).

3.18. In dit verband wijst het EESC op het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie van 8 september 2011, Paint Graphos e.a., gevoegde zaken C-78/08 tot en met C-80/08, waarin het Hof zich heeft uitgesproken over de Italiaanse regeling waarbij coöperaties worden vrijgesteld van vennootschapsbelasting, met het argument dat coöperaties juist vanwege hun kenmerken niet in dezelfde situatie verkeren als commerciële ondernemingen. De manier waarop de Italiaanse dergelijke entiteiten fiscaal behandelt, kan dus niet automatisch als selectieve staatssteun worden beschouwd.

3.19. Het EESC merkt op dat bij de fiscale behandeling van entiteiten van de sociale economie ook aandacht moet worden besteed aan fiscale prikkels voor kapitaal. In artikel 3, lid 6, van de DEBRA-richtlijn (tot vaststelling van regels voor een tegemoetkoming ter vermindering van de ongelijkheid tussen vreemd en eigen vermogen) wordt het eigen vermogen gedefinieerd als "de som van het gestort kapitaal, het agio, de herwaarderingsreserve, reserves en overgedragen resultaten", op basis van de jaarrekeningrichtlijn 2013/34/EU ([7]). Deze overdreven restrictieve definitie is vaak niet verenigbaar met de organisatievorm van onderlinge maatschappijen, wat mogelijke nadelige gevolgen heeft voor dit soort entiteiten.

3.20. Het EESC vestigt de aandacht van de Europese instellingen en de lidstaten op verschillende studies en zijn eigen advies uit 2019 over "Het onontgonnen potentieel van Europese filantropie" ([8]), waarin wordt betoogd dat stichtingen nog steeds problemen ondervinden met de fiscale behandeling van grensoverschrijdende donaties aan organisaties van algemeen nut in andere lidstaten. Het zou graag zien dat de beginselen van vrij verkeer van kapitaal op de interne markt, gelijkwaardigheid en non-discriminatie worden toegepast op grensoverschrijdende donaties, zoals wordt verduidelijkt in de jurisprudentie van het Hof van Justitie van de EU.

3.21. Tot slot moet bij de discussie over de fiscale behandeling van de sociale economie in aanmerking worden genomen dat sommige lidstaten hun burgers de mogelijkheid geven om een vooraf bepaald deel van hun belastingen toe te wijzen aan projecten en initiatieven van entiteiten van de sociale economie of andere entiteiten zonder winstoogmerk, zoals de Italiaanse "5 per 1000"-maatregel, waarmee burgers financiële middelen kunnen bestemmen voor een goed doel met een sociaal karakter. Dergelijke maatregelen hebben niet alleen het voordeel dat de belastingbetaler een grotere keuzevrijheid heeft, maar ook dat de entiteiten van de sociale economie worden aangemoedigd om er transparante en doeltreffende boekhoudsystemen op na te houden.

Brussel, 10 juli 2024.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Oliver RÖPKE

([7]) Richtlijn 2013/34/EU van het Europees Parlement en van de Raad van 26 juni 2013 betreffende de jaarlijkse financiële overzichten, geconsolideerde financiële overzichten en aanverwante verslagen van bepaalde ondernemingsvormen, tot wijziging van Richtlijn 2006/43/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijnen 78/660/EEG en 83/349/EEG van de Raad (PB L 182 van 29.6.2013, blz. 19).

([8]) Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité over het onontgonnen potentieel van Europese filantropie (PB C 240 van 16.7.2019, blz. 24).